

Tarinat kuvien takana

Mitä lapset piirtävät?

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, sosionomikoulutus

Kevätlukukausi, 2019

Kati Lindell

Koulutus
Kampus

Tekijä	Kati Lindell	Vuosi 2019
Työn nimi	Tarinat kuvien takana. Mitä lapset piirtävät?	
Työn ohjaaja/t	Saija Silvennoinen	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä tarkasteltiin, miten lasten piirustuksia ja niiden taakse kätkeytyviä tarinoita voidaan käyttää hyödyksi varhaiskasvatuksen arkea suunniteltaessa. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, mitä lapset piirtävät ja miksi sekä miten näitä piirustuksia ja tarinoita voidaan käyttää hyödyksi varhaiskasvatuksessa pedagogisen dokumentoinnin keinona?

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimus oli luonteeltaan narratiivinen. Aineisto kerättiin pirkanmaalaisessa kunnassa sijaitsevassa päiväkodissa 3—6-vuotiailta lapsilta. Lapsia pyydettiin piirtämään kuva ja kertomaan samalla, mitä he piirtävät. Lasten kertomukset tallennettiin, minkä jälkeen tallennettu materiaali litteroitiin. Litteroidut tekstit jaettiin teemoihin.

Osallisuus ja kuulluksi tuleminen olivat pääteemoja lasten kertomuksia analysoitaessa. Opinnäytetyössä kävi ilmi, miten lasta kuulemalla ja lasten kertomuksia pohtimalla saadaan aineistoa varhaiskasvatuksen arjen suunnittelemiseksi. Tutkimuksen edetessä sukupuolittuminen nousi tarinoista selkeästi esiin. Pohdinnassa mietittiin myös, miten lasten kertomuksia voidaan käyttää hyödyksi varhaiskasvatuksen arkea suunniteltaessa.

Avainsanat Osallisuus, kuulluksi tuleminen, pedagoginen dokumentointi, varhaiskasvatus

Sivut 25 sivua, joista liitteitä 1 sivu

Name of degree programme

Campus

Author

Name Kati Lindell

Year 2019

Subject

Name of the thesis Stories behind drawings. What children draw?

Supervisors

Names Saija Silvennoinen

ABSTRACT

This thesis tells how children's drawings and stories behind them can be used in planning everyday day life in early education. The aim of this study was to find out what and why children draw, and how these drawings and stories can be used in pedagogic documentation in early education.

This thesis is a qualitative study and also a narrative research. The material for the study was collected in a day care centre in a small municipality in Pirkanmaa. The children who participated in the study were aged 3–6 years. The children were asked to draw a picture and at the same time tell what they were drawing. The stories were recorded and transcribed. The transcribed texts were divided into themes.

Participation and hearing of children were the main themes when analyzing the texts. It became clear that by hearing children and analyzing these stories you can produce material for planning the daily life in early education. During the thesis process, genderedness emerged very strongly. In the conclusion, the use of children's stories when planning the pedagogic activities in early education is discussed.

Keywords

Participation, hearing of children, pedagogic documentation, early education.

Pages

25 pages including appendices 1 page

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KESKEISET KÄSITTEET JA TIETOPERUSTA.....	2
2.1	Keskeiset käsitteet lyhyesti	2
2.2	Osallisuus.....	2
2.3	Lasten osallisuus.....	3
2.4	Kuulluksi tuleminen.....	4
2.5	Pedagoginen dokumentointi.....	5
2.6	Sadutus.....	5
3	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	6
3.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	6
3.2	Eettisyys ja luotettavuus	6
3.2.2	Eettisyyden ja luotettavuuden teoriaa.....	7
3.2.3	Tutkimuslupa ja luvat vanhemmilta	7
4	AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI.....	7
4.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	7
4.2	Narratiivinen tutkimus	8
4.3	Teemoittelu	9
4.4	Tutkimuksen toteutus	9
4.4.1	Kyselyn kohderyhmän valitseminen ja muokkautuminen	9
4.4.2	Piirtäminen	10
4.4.3	Kertomukset	11
4.4.4	Töiden kuvaaminen ja litterointi	11
5	TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	12
5.4	ihmisaiheet.....	12
5.4.2	Kuvat äideistä	13
5.4.3	isien puuttuminen	14
5.4.4	Velikin pääsi mukaan	14
5.5	Eläinaiheet.....	15
5.5.2	Koirat ja hevoset.....	15
5.5.3	Pöllö ja kuollut lintu.....	15
5.5.4	Muut eläinaiheet	16
5.5.5	Eläimet päivähoidossa	17
5.6	Ympäristö	17
5.7	Paikat.....	18
5.8	Asiat.....	19
5.9	Ulkonäkö	20
5.10	Autot.....	20
5.11	Hahmot ja media	21
5.12	kuolema haastatteluissa	21

6 POHDINTA.....	22
LÄHTEET.....	24

Liitteet

Liite 1	Liitteen nimi
---------	---------------

1 JOHDANTO

Osallisuus on nostettu OPH (2018) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa suureen rooliin nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Jokaisella lapsella on oikeus tuntea olevansa osallinen varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan toimintaan ja sen suunnitteluun. Tärkeänä tekijänä osallisuuden saavuttamista on se, että varhaiskasvattajat tuntevat ryhmänsä lapset. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi omalla itsenään ja lapsen kuuleminen auttaa kasvatattajia, jotta he oppisivat tuntemaan oman ryhmänsä lapset hyvin. Tästä lähtökohdasta olen opinnäytetyöni rakentanut aiheen ympärille.

Opinnäytetyöni aiheina ovat lasten vapaa piirtäminen ja piirustuksien taakse kätkeytyvät tarinat. Lähestyin aihetta pyytämällä lapsia piirtämään ja kertomaan samalla, mitä he piirtävät. Käytin piirtämisestä syntyviä tarinoita sadutuksen tapaan. Tallensin tarinat nauhoittamalla ne kännykällä ja jälkikäteen litteroimalla. Tarkoituksena on käyttää sadutusta ja piirtämistä hyvänä dokumentointitapana ja luoda lasten osallisuutta varhaiskasvatuksen toimintaan. Haluan opinnäytetyölläni todentaa myös vapaan piirtämisen tärkeyttä lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen luomisessa.

Löysin aiheen ensimmäisenä opiskeluvuotena lukiessani Varhaiskasvatuksen käsikirjaa. Kirjassa on tarina, kuinka lapsi kertoo aikuiselle tarinaa piirtäessään ja aikuinen on otettu tästä kunniaa. Vapaa piirtäminen on yksi niistä toiminnoista varhaiskasvatuksessa, joissa lapsi pääsee kokonaisvaltaisesti itse päättämään toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Tällainen kokonaisvaltainen toiminta on tärkeää, jotta lapsi voi tuntea itsensä osalliseksi toimintaa. Osallisuus onkin varhaiskasvatuksen pääteemoja tässä ajassa. (Pääjoki, 2016, ss. 111–123.)

Osallisuuden periaatteiden mukaisesti, lasten tulisi itse päästä suunnittelemaan toimintaansa, jotta he tulisivat osallisiksi. Opinnäytetyöni toiminta on jo tältä kannalta valmiiksi suunniteltua, mutta lisätäkseen lapsen päättäväisyyttä toiminnassa, annoin heille vaihtoehdot materiaaleihin. Vaihtoehtoihin tuli iso-, keskikokoinen- ja pieni piirustuspaperi. Piirustusvälineitä olivat tussit, puuvärikynät ja vahaliidut. Vesivärejä tai muita maalausvälineitä en ottanut vaihtoehtoihin, sillä halusin tutkia nimenomaan piirtämistä ja siitä kumpuavia tarinoita. Vaihtoehtoina oli piirtää pöydän ääressä tai lattialla.

Työelämäyhteistyökumppaninani opinnäytetyössäni toimi kunta Pirkanmaalta. Tutkimuskohteekseni valikoitui päiväkodista 3-6 vuotiaat lapset kahdesta ryhmästä. Tavoitteisiini kuului lisätä osallisuutta päiväkodin toiminnassa. Olen ollut töissä kyseisessä päiväkodissa ja tutkimukseeni osallistuvat lapset olivat minulle entuudestaan tuttuja. Myös heidän perheiteisönsä ja historiansa olivat minulle entuudestaan tuttuja. Tämä auttoi aineiston analysoimisessa.

2 KESKEISET KÄSITTEET JA TIETOPERUSTA

”Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä” (OPH 2018).

Uudessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH 2018) suureen osaan varhaiskasvatuksessa nostetaan lasten osallisuus. Osallisuuteen ja sen lisäämiseen päivähoitossa pohjasin myös oman työni. Käytin piirtämistä ja lasten tarinoiden tallentamista pedagogisen dokumentoinnin keinona ja tavoitteeni oli tutustua lasten sisäiseen maailmaan. Tämän sisäisen lasten maailman kautta tutustuin myös itse lapsiin ja lapsiryhmään. Lasten tunteminen ja heidän vahvuuksiensa ja tarpeidensa tunnistaminen onkin tärkeää, jotta lapsi saadaan osalliseksi päivähoiton toiminnassa (Heikka, Hujala, Turja & Fonsen, 2016, s. 56).

Toisena tärkeänä teemana nostin esiin lapsen kuulemisen. Työni perustui lasten tarinoiden kuulemiseen ja niiden taltiointiin. Piirtämistä sadutuksen tyyliin käyttäen tallensin lasten tarinat. Lapsia kuunnellessa, lapset oppivat myös itse kuuntelemaan (Nätyнки, 2016, s. 102). Lapset saavat samalla kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän kertomallaan on merkitystä. Nämä tarinat opettavat aikuista tuntemaan lapsia ja heidän lasten maailmaansa. Tähän maailmaan sisään pääsy ei ole helppoa aikuiselle, mutta pienen pilkahduksen siitä voi saada lasten tarinoita kuuntelemalla. Lapsen kuuleminen onkin pedagogisen dokumentoinnin tärkeä osa. Ilman kuulemista pedagogista dokumentointia on vaikea toteuttaa.

Kolmas tärkeä ja ajankohtainen osa työtäni on pedagoginen dokumentointi. Tallentaessani lasten kertomukset, tutustuin lasten ajatuksiin ja heidän sisäiseen maailmaansa. Samalla opin tuntemaan heitä paremmin. Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena onkin dokumentoida lasten tekemisiä, ajatuksia ja kehityksen tasoa. Näitä käytetään hyödyksi toiminnan suunnittelussa, joka on pedagogisen dokumentoinnin edellytys. (OPH 2018, s. 37).

2.1 Keskeiset käsitteet lyhyesti

Tässä osiossa käsittelen lyhyesti opinnäytetyöni teoriapohjaa. Tämän teoriapohjan ympärille rakensin työni punaisen langan ja sen miksi lasten tarinoiden ja kertomusten kuunteleminen on tärkeää.

2.2 Osallisuus

Osallisuudella tarkoitetaan kuulumista johonkin yhteisöön sen täysivaltaisena jäsenenä, jota kohdellaan tasavertaisena yhteisön jäsenenä.

(Hyvinvointi ja eriarvoisuus n.d.). Mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan on olennainen osa osalliseksi tulemisesta. Tällöin yksilö voi osallistua ryhmän toiminnan suunnitteluun, itse toimintaan ja jälkikäteen arvioida toiminnan kulkua yhdessä muiden kanssa.

Osallisuus ei ole synonyymi sanalle osallistuminen. Osallistuessa ihminen voi tuntea itsensä osaksi toimintaa, mutta osallisuus vaatii osallistumisen lisäksi myös mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja kulkuun. Osallisuus on myös tasavertaista, aitoon dialogiin perustuvaa ja vapaaehtoista.

Osallisuuden voi jakaa kolmeen osaan: osallisuus yhteiskunnassa, osallisuus ympäröivässä yhteisössä ja osallisuus omassa elämässä. Yhteiskunnallisessa osallisuudessa on kyse osallistumisesta demokraattiseen päätöksentekoon. Osallisuus ympäröivässä yhteisössä on kuulumista johonkin yhteisöön, yhteiskuntaan ja ympäristöön. Osallisuus omassa elämässä taas on omaehtoista toimintaa, vaikuttamista omaa elämän kulkuun ja vastuun ottamista toiminnan seurauksista. (Jämsen & Pyykkönen, 2014, s.9.) Osallisuutta pidetään joissain teorioissa syrjäytymisen vastakohtana (Särkelä-Kukko, 2014, s.36)

2.3 Lasten osallisuus

Osallisuutta päiväkodeissa edellyttävät nykyiset lait ja asetukset (Turja, 2011, s. 26). Varhaiskasvatuksen lain säädäntöä on muutettu vuonna 2015. Osallisuus on nostettu osaksi myös opetushallituksen varhaiskasvatusta säätelevässä teoksessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (OPH 2018), joka ohjaa varhaiskasvatuksen toimintaa lakien ja asetusten mukaisesti.

Lasten osallisuudessa perusasiat ovat samat kuin yllä mainitussa osiossa osallisuus. Lapsen tulee kokea kuuluvansa omaan yhteisöönsä, esimerkiksi päiväkotiryhmään, sen täysivaltaisena jäsenenä (OPH 2018, s. 30). Lapsia pidetään siis yhdenvertaisina toimijoina aikuisen kasvattajan kanssa ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan, toiminnan suunnitteluun ja toiminnan arviointiin. Lapsen on voitava myös luottaa aikuiselta saatavaan tukeen ja aikuisen tulee luottaa lapsen kykyihin toimijana (Turja & Vuorisalo, 2017, s. 39). Lasten kykyihin luottaessa kasvattajan on kuitenkin otettava huomioon lapsen kehityksen taso. Liian vaikeiden asioiden ja tehtävien kohtaaminen ei edistä osallisuuden tunnetta vaan pikemminkin latistaa sitä. Osallisuus onkin ihmisessä syntyvä tunne ja kokemus osallisenä olosta tietyssä ryhmässä tai toiminnassa.

Lapsi saa tehdä omia valintoja annettujen puitteiden sisällä. Näin ollen lapsi tarvitsee siis tiedon toimintaympäristöstä ja sen mahdollisuuksista sekä mitä välineitä ja materiaaleja on käytettävissä. (Turja, 2016. ss. 41—54.) Materiaalien helppo käyttöönotto ja tieto siitä mitä materiaaleja on

käytettävissä auttavat lasta itse suunnittelemaan toimintansa sisältöä päivähoidossa. Toimintaympäristöjä suunniteltaessa onkin otettava huomioon lasten tarpeet ja tarvikkeiden ja lelujen helppo käytettävyys, jotta lapset voivat toimia tilassa omaa luovuuttaan käyttäen. Tämä lisää lasten osallisuutta ympäristöön ja toimintaan.

Osallisuuden tavoitteena on demokraattiseen toimintaan – ja ajattelutapaan kasvaminen. (Turja, 2016, s. 46). Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi oppii osallisuuden kautta toimimaan vuorovaikutteisesti ryhmän lasten ja aikuisten kanssa. Dialogin aikuisten ja lasten välillä tulee olla tasavertaista ja vastavuoroista. Näin ollen lapsi ja aikuinen ovat tasavertaisia keskustelukumppaneita ja heidän julki tuomansa mielipiteet yhtä arvokkaita. Päivähoitossa valta toiminnasta on usein aikuisen käsissä. Tätä valtaa yhdenvertainen keskusteluyhteys lasten ja aikuisten välillä vähentää ja osallisuuden mahdollisuudet lapsilla lisääntyvät. Aikuisen toiminnan luomat puitteet ja säännöt ovatkin usein osallisuuden kokemuksen syntymisen tiellä.

2.4 Kuulluksi tuleminen

Yk:n Yleissopimuksessa lapsen oikeuksissa, jonka Suomi on allekirjoittanut, todetaan, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa oman kehitystasonsa mukaisesti. (Unisef n.d.) Kuulluksi tuleminen onkin lapsen perusoikeus.

Lasten osallisuuden yksi elementti on kuulluksi tuleminen. Lapsen kuulluksi tulemisen edellytys on aikuisen aito kiinnostus lapsesta ja siitä mitä hän sanoo. Kuunteleminen onkin tärkeä osa sitä, että lapsi tulee kuulluksi. Kuulluksi tulemisen tärkein elementti onkin aito vuorovaikutus lapsen kanssa (Roos, 2016. s. 104.)

Pelkkä kiinnostus lapsesta ei riitä yksinään lapsen kuulemiseen. Sensitiivinen, ja aidosti läsnä oleva aikuinen, jolla on aikaa kuunnella lasta, on kuulluksi tulemisen edellytys. Lapsen pitää päästä aikuisen kanssa aitoon vuorovaikutukseen tasavertaisena keskustelukumppanina. Kuulluksi tuleminen auttaa myös lapsia oppimaan kuuntelemaan toisia (Nätyнки, 2016, s. 102)

Tähän lapsi tarvitsee yhteisen tavan kommunikoida toimiakseen ryhmässä täysivaltaisena jäsenenä. Yleensä aikuinen kommunikoi lapsen kanssa puhuen. Jos puhuttua kieltä ei ole, voidaan turvautua vaihtoehtoisiin kommunikaatiomenetelmiin. Näitä ovat esimerkiksi tukiviittomat ja kuvat.

Yhteinen kieli voi olla muutakin kuin puhetta. Pienet lapset usein kommunikoiivat myös ilmein ja elein. Tätä kutsutaan toiminnalliseksi kommunikaatioksi. Jotta nämä lapset tulisivat kuulluiksi ja tunsivat sitä kautta itsensä osallisiksi päivän toimia, on kasvattajan oltava sensitiivinen ja antaa

lapselle aikaa ilmaista itsensä. Toiminnallista kommunikaatiota helpottaa myös se, että kasvattaja tuntee lapset.

2.5 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on työväline varhaiskasvatuksessa. Sen avulla toteutetaan, suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään ryhmän toimintaa päiväkodissa. Pedagogisen dokumentoinnin lopputuloksena ovat dokumentit, havainnot ja niiden tulkinta muokkaavat toiminnan pedagogiseksi toiminnaksi. Pedagoginen toiminta on aina suunnitelmallista, tavoitteellista ja tietoista. Sen avulla toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelmaa ja luodaan lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. (OPH 2018)

Dokumentoinnilla opinnäytetyössäni tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa käytettävää lasten toiminnan pedagogista dokumentointia. Pedagoginen dokumentoinnin tehtävänä on tuottaa tietoa monipuolisesti lapsesta ja koko lapsiryhmästä päivähoidossa. Pedagoginen dokumentointi voidaan toteuttaa monilla eri tavoilla. Dokumentoinnin tuottamaa tietoa käytetään hyödyksi suunniteltaessa lapsen henkilökohtaista vasua, ryhmän toimintaa ja toimintaympäristöä. Tällöin tuetaan lasten kehitystä monipuolisesti ja saadaan myös lapsi osallistumaan toiminnan suunnitteluun. (OPH 2018.)

Dokumentoinnin tarkoitus on tuottaa tietoa lapsesta ja hänen kehityksen tasostaan. Tieto lapsien yksilöllisistä tarpeista, tiedoista, taidoista ja kiinnostusten kohteista auttaa varhaiskasvattajaa toiminnan ja toimintaympäristön suunnittelussa. Toiminnan ja toimintaympäristön suunnittelun tarkoituksena on auttaa lapsia oppimaan uutta. Tavoitteena on saada lapsista oppivia ja hyvinvoivia lapsia. Tämä edellyttää laaja-alaista tietämystä lapsen tiedoista, taidoista ja kiinnostuksen kohteista. (OPH 2018. s. 37.)

2.6 Sadutus

Sadutus on menetelmä, jossa lapsi kertoo aikuiselle sadun tai kertomuksen ja tämä kirjaa sen sanatarkasti ylös. Aikuinen ei saa rajata sadun tai kertomuksen aihetta, vaan tarkoituksena on, että lapsi itse päättää sadun aiheen. Sadutusta menetelmänä voidaan käyttää kaiken ikäisille, mutta työssäni puhun vain lasten sadutuksesta. (Karlsson, 2014, ss. 188-189)

Sadutus on keino saada lapsen oma ääni kuuluviin. Sadutuksen avulla voidaan tutustua lapsen omaan sisäiseen maailmaan ja se tuo esiin piilotetun lasten kulttuurin. Sadutus on myös luonteva tapa ottaa lapsi tai lapset mukaan toiminnan ja toimintaympäristöjen suunnitteluun. (Karlsson, 2014, ss. 188—189) Sadutuksessa yleensä kerrotaan tarina sen tekijälle ja muulle yleisölle, jos tekijä niin haluaa.

Työssäni käytössä olevat keinot eivät täytä puhtaasti sadutuksen kriteereitä. Lapsella ei ole esimerkiksi mahdollisuutta muuttaa kertomustaan, vaan litteroin kertomukset sellaisinaan kuin ne nauhalle tulevat. Tarjosin kuitenkin jokaiselle lapselle mahdollisuutta kuulla äänitetty haastattelu.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuskysymykseni ja tutkimustehtävä muotoutuivat opinnäytetyöprosessin aikana. Mietin niitä jo valmiiksi aloittaessani tutkimusta, mutta kysymykset muotoutuivat valmiiksi vasta analysointivaiheessa. Kappaleen lopuksi käsittelen tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta.

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänäni oli tutustua lapsen sisäiseen maailmaan piirustuksien kautta. Halusin selvittää minkälaisia asioita lapset piirtävät. Liittyivätkö piirustukset johonkin ajankohtaiseen heidän mieltään askarruttavaan asiaan, perheeseen tai johonkin heidän juuri oppimaansa tai opettelemaansa asiaan tai aiheeseen. Näkyivätkö piirroksissa lapsen kehityksen taso ja persoonallisuus.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

- Mitä lapset piirtävät?
- Mitkä teemat piirustuksissa esiintyvät?
- Miten piirtämistä voidaan hyödyntää pedagogisen dokumentoinnin keinona?

Ajatuksena on koota saamani tieto osallisuuden ja kuulluksi tulemisen teorioiden ympärille. Mitä voi oppia kuuntelemalla lapsen arkipäiväisiä asioita ja mitä ne tuovat lapsen kehityksen tasosta ja persoonasta esille? Varsinkin sellainen tieto on oleellista, jota voidaan käyttää hyväksi toiminnan suunnittelussa. Mistä asioista lapset ovat kiinnostuneita ja miten tätä tietoa voidaan käyttää hyödyksi toimintaa suunniteltaessa?

3.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksessa käyttämäni lasten haastattelut olivat täysin luottamuksellisia. Kukaan muu kuin lapsi itse ei päässyt kuulemaan niitä ja hävitin nauhoitteet heti litteroituani ne. Työni valmistuttua hävitin myös litteroidun aineiston.

Lähteinä työssäni olen käyttänyt mahdollisuuksien mukaan uusinta saatavilla olevaa tutkittua tietoa. Jokaisen lähteen jäljittämiseksi ja todentamiseksi ne löytyvät lähdeluettelosta, joka on työni lopussa.

3.2.2 Eettisyyden ja luotettavuuden teoriaa

Laadullisessa tutkimuksessa on vaikea mitata ja toisintaa saatuja lopputuloksia. Tästä syystä onkin tärkeää, että tutkija tekee tarkan selostuksen tutkimuksen toteutustavasta. Itse olen kuvannut tämän toteutustavan luvussa neljä. Näin tutkimus on toistettavissa mahdollisen samankaltaisesti, jolloin voidaan tutkia, päästäänkö uudella yrittämällä samoihin lopputuloksiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 226-228)

Myös päätelmät tulee perustella selkeästi ja monelta kantilta. Tutkija kuvaa aineistoa tekstissään, ja kertoo, miten on päättynyt tiettyyn päätelmään. On myös hyvä kertoa esimerkiksi mahdollisista häiriötekijöistä ja muista olosuhteiden muutoksista tekstissä. Omassa työssäni kohtasin välineistössä teknisiä ongelmia ja muita lasten aiheuttamia häiriöitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 226–228)

3.2.3 Tutkimuslupa ja luvat vanhemmilta

Koska kyseessä oli pieni kunta, tutkimusluvan hakeminen onnistui suoraan päivähoitoyksiköstä päivähoidon johtajalta. Tutkimusluvan saaminen kesti noin muutaman viikon. Vanhemmille tein erillisen lupalapun, jossa kysyin lupaa, saavatko heidän lapsensa osallistua tutkimukseen. Lupalappu liitteenä työn lopussa.

Kaikki keräämäni materiaali, lastenpiirtämiä kuvia lukuun ottamatta, hävitettiin joko poistamalla tai hävittämällä. Poistin koneelta ja puhelimesta kaiken digitaalisen materiaalin ja lupalaput laitoin päiväkodin hävitettävän paperijätteen keräysastiaan.

4 AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI

Työssäni käytin tutkimustyyppinä laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Tämä valikoitui tutkimustyyppiksi tutkimusmateriaalin perusteella, jota oli vaikea numeerisesti analysoida, vaan tutkimus oli enemmänkin laadullista. Tutkimusmenetelmiksi valikoituivat narratiivinen tutkimustapa ja tutkimusaineistossa syntyneiden tarinoiden teemoittelu.

4.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan elämän tosiasioita, ei määreitä. Kvalitatiivisen tutkimuksen lajeja on monia esimerkiksi kenttätutkimus, keskusteluanalyysi, osallistuva havainnointi ja 43 muuta lajia. Pelkästään nämä kolme mainittua eroavat toisistaan ja onkin vaikeaa kuvata

kvalitatiivisen tutkimuksen lajeja yhtäläisesti niiden eroavaisuuksien vuoksi. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 156–162). Tämän huomaa myös lukiessa kvalitatiivisesta tutkimuksesta kirjoitettuja aineistoja. Yhtäläisyyksiä eri tutkimuslajien välillä kuitenkin löytyy.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kootaan yleensä todellisissa tilanteissa ja luonnollisessa ympäristössä. Tutkimus kohteena on yleisimmin ihmiset. Tutkija kohdistaa huomionsa omiin havaintoihinsa ja ihmisten kanssa käytyihin keskusteluihin. Metodeina käytetään esimerkiksi erilaisia haastatteluja, havainnointia tai dokumenttien analysointia. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 156–162). Omassa työssäni olen dokumentoinut kertomukset äänittämällä ja litteroimalla ne ja teemoittelemalla tekstin.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole hypoteesiä, vaan siinä tarkastellaan aineistoa kokonaisvaltaisesti ja monista eri kulmista. Tutkijalla on tavoitteenaan löytää jotain odottamatonta aineistosta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimus materiaaliksi valitaan tietty joukko. Tutkimuksessa ei käytetä satunnaisotosta. Tutkimuksessa ei tehdä valmista tutkimussuunnitelmaa, vaan se muotoutuu tutkimusta tehdessä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2007, ss. 156–162).

4.2 Narratiivinen tutkimus

Tutkimusmenetelmänä käytän narratiivista tutkimustapaa. Narratiivinen tutkimus on tarinoiden tutkimista. Narratiiviseen eli kerrontaan perustuvan tutkimuksen aineisto perustuu esimerkiksi haastatteluihin, vapaisiin kirjallisiin aineistoihin ja elämänkertoihin (Hänninen, 2018, ss. 192–195). Yleensä narratiivisessa tutkimuksessa aineisto on laaja, ja koostuu useasta haastattelukerrasta tai elämänkertojen tutkimisesta, mutta omassa tutkimuksessa tutkin vain kuvista kehkeytyviä tarinoita.

Tarkemmin määriteltynä tutkimukseni työote on narratiivinen tutkimus, jossa mielenkiinto ja tutkimus kohdistetaan tarinassa tai kertomuksessa esiintyviin henkilöhahmoihin, tapahtumapaikkoihin ja toimijoiden, eli omassa työssäni piirtäjien, intuitioihin (Heikkinen, 2018, s. 175). Kohdistankin huomioni kuvissa ja kertomuksissa esiintyviin asioihin, kuten esimerkiksi ihmisiin, eläimiin ja vallitsevaan säätilaan, joka tarinassa esiintyy.

Tarkoitukseni oli aamupäivisin, ennen itse aineiston keruuta eli piirtämistä, havainnoida lapsi ryhmän toimintaa ja osallistua siihen. Näin pääsin näkemään vaikuttavatko aamun tapahtumat itse tarinoihin ja niiden sisältöön. Analyysimenetelmänä käytän teemoittelua. Teemoittelin tarinoissa esiintyvät aiheet ja katsoin, onko aiheissa yhtäläisyyksiä keskenään. Otan teemoittelussa myös huomioon päivän aiemmat tapahtumat ja sen, vaikuttavatko ne kuvien aiheisiin.

4.3 Teemoittelu

Hiltunen (2018) mukaan teemoittelu on, että aineisto pilkotaan osiin, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen jollakin tavalla. Teemoiteltu aineisto järjestetään aihepiirien mukaan, joiden alle teemoittelussa löytyneet asiat sopivat. Teemoja valaisemaan käytetään tutkimusmateriaalissa esiintyviä lauseita sitaatteina. Sitaatteja käytetään perustelevaan tutkijan näkökulmaa ja elävöittämään tekstiä.

Hiltunen (2018) mukaan teemoittelussa aineistoa ja valittuja teorioita verrataan keskenään ja haetaan yhteyttä niiden välillä. Samalla tutkija pohtii asioiden yhteyksiä toisiinsa ja pohtii mistä aineistossa on kyse. Teemoittelun tavoitteena on saada olennaista tietoa aineistosta ja tulkita sitä.

4.4 Tutkimuksen toteutus

Tässä osiossa käyn läpi opinnäytetyöni tutkimuksen kulkua ja sen taustoja. Pohdin myös, miten tutkimuksen teko onnistui ja mitä olisi voinut parantaa. Käyn myös läpi piirtämistä ja miten piirtäminen ja sen ohjeistus onnistuivat.

4.4.1 Kyselyn kohderyhmän valitseminen ja muokkautuminen

Tein tutkimukseni päiväkodissa kesäkuussa päivystysaikana, jolloin ryhmiä oli yhdistelty ja mukana oli myös esikouluun ja ensimmäiselle luokalle menijöitä. Tutkimukseni kohderyhmä olivat 3-6 vuotiaat varhaiskasvatusikäiset lapset ja näin ollen ensimmäisen luokan aloittavat lapset valikoituivat tutkimuksen ulkopuolelle ikäluokkansa puolesta. Tutkimukseeni osallistui yhteensä 14 lasta.

Valitsin kyseisen ryhmän tutkimukseni kohteeksi, sillä olin aiemmin tehnyt sijaisuuksia kyseisessä ryhmässä ja lapset olivat minulle tuttuja. Ajattelin näin saavani enemmän aineistoa tutkimukseeni ja että lasten olisi helpompaa puhua tutulle ihmiselle kuin tuntemattomalle. Tiesin myös jo jonkin verran kyseisten lasten taustoista, joten ajattelin sen helpottavan tutkimuksen analysointi vaiheessa.

Aloitin tekemällä lupalapun, joissa pyysin lupaa vanhemmilta, voisivatko heidän lapsensa osallistua opinnäytetyöni tutkimukseen? Ryhmässä oli tuolla hetkellä 14 lasta ja jaoin lupalapun 13 lapsen lokeroon. Yksi lapsi valikoitui pois tutkimuksesta, sillä hänellä oli vaikea puheen viivästymä ja muita kognitiivisia ongelmia. Palautettuja lupalappuja ryhmässä oli 11 kappaletta. Kaksi luvan saaneista olivat alle kolme vuotiaita ja valikoituivat iän perusteella tutkimuksesta pois ja yksi lapsi kieltäytyi osallistumasta, koska ei halunnut piirtää.

Seuraavaksi laitoin lupalaput toiseen ryhmään, jossa oli minulle entuudestaan tuttuja lapsia työn kautta. Osa lapsista oli tuntemattomia, sillä he olivat päivystysaikana tulleet eri päiväkodista. Tästä ryhmästä palautettujen lupalappujen määrä oli kahdeksan. Kuitenkin kaksi näistä kieltäytyi. Mainitsemisen arvoisena piirteenä kieltäytyjissä oli, että kaikki kolme olivat poikia.

4.4.2 Piirtäminen

Piirtämistilanteessa minulla oli lapsille vaihtoehtoja. Lapset saivat valita paperin koon ja piirustusvälineet itse. Vaihtoehtoina olivat iso, keskikokoinen ja pieni paperi ja vahaliidut, tussit ja puuvärit. Valitettavasti päiväkodin tussit olivat toimintakauden lopussa jo aikansa eläneitä, ja tämä näkyi haastatteluissa niin sanottuina tussiteknisinä ongelmina. Paperit toin kotoa itse, sillä pienen kunnan paperivarannot olivat kuluneet lähestulkoon loppuun, joten koin helpommaksi tuoda paperit itse kuin metsästä niitä ympäri päiväkotia.

Suurin osa tytöistä päätyi piirtämään pienelle paperille. Tämä oli mielenkiintoinen seikka, jota käsittelen enemmän osiossa viisi. Suurin osa koko tutkimukseen osallistuneista lapsista halusivat piirtää tusseilla. Tussit ovatkin varmaan helpoin ja tutuin tapa lapsille piirtää. Suurin osa käyttää luultavasti tusseja myös kotona. Puuvärit ja vahaliidut ovat jääneet lasten keskuudessa vähemmälle käytölle. Luulisin että niiden ongelmana ovat värikyynien jatkuva teroittaminen ja vahakynien epätarkka lopputuloksen jälki. Tosin tämä toi sitten mukanaan tussitekniset ongelmat, sillä osa haastattelun kulusta meni toimivan tussin etsimiseen.

Ohjeistin lapset ennen piirtämistä piirtämään kuvan itse valitsemastaan aiheesta ja esittelin yllämainitut paperi - ja välinevaihtoehdot. Välineiden valinnassa lapset eivät juuri pohtineet, vaan valitsivat välineet muitta mutkitta. Aiheen valintaan taas osalla meni hieman aikaa, mutta pääasiassa sekin meni yllätyksekseni todella hyvin. Pienellä rohkaisulla jokainen keksi aiheen melko nopeasti. Ohjeistus siis tältä osalta oli riittävä ja toimiva. Ohjeistus oli yksinkertaisuudessaan seuraava: ”piirrä kuva itse valitsemastasi aiheesta ja kerro minulle samalla, mitä piirrät”. Osalla tarinaa suorastaan pursusi, toiset lämpisivät loppua kohden ja pieni osa oli lisäkysymyksistä ja rohkaisusta huolimatta lähes mykkiä. Yllättävää oli, että haastattelijan tuttuudella ei tässä suhteessa ollut merkitystä. Osa oli vain luonnostaan puheliaita, osa hitaasti lämpiäviä ja viimeisellä ryhmällä ei vain ollut mitään sanottavaa, vaan he keskittyivät itse piirtämistehtävään. Kuitenkin suurimmalta osalta tuli vastaus kysymykseen mitä he piirtävät ja osan kanssa päästiin jopa niin pitkälle, että mitä he pohtivat piirtäessä.

Piirtäminen on yksi osa-alue taidekasvatuksessa ja lapselle hyvä keino olla osallisena omassa toiminnassaan. Piirtäessä lapsella on itsellä päätäntävalta omasta tekemisestään ja aikuiselle se on hyvä tilaisuus dokumen-

toida ja päästä osalliseksi lapsen sisäiseen maailmaan. (Pääjoki, 2016, ss. 111–123.)

Piirustusten tarinoiden tallentaminen antaa lapselle myös kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Kuulluksi tuleminen takaa lapselle tasavertaisen kohtaamisen aikuisen kanssa ja lisää hänen mahdollisuuksiaan vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, kuten varhaiskasvatuksen toimintaan. Aikuiselle se on hyvä hetki tutustua lapseen ja oppia tuntemaan hänet. Kun kasvattaja tuntee ryhmänsä lapset, hänen on helpompi kehittää toimintaa vastamaan lasten tarpeita.

Haluan myös työssäni tuoda esille vapaan piirtämisen tärkeyden varhaiskasvatuksessa. Lasten piirrosten aiheet kertovat yleensä lapsen kiinnostuksen kohteista, sen hetkisestä tilanteesta tai aktivoituneista muistoista (Wahlbeck 2011, 322). Lapsi siis käsittelee piirtäessään jotain itselleen tärkeää ja läheistä teemaa. Piirtäminen ei siis ole vain jonninjoutavaa ajankäyttöä, vaan lapsi käy piirtäessään läpi erilaisia prosesseja.

4.4.3 Kertomukset

Kertomustilanteet liittyvät piirtämiseen. Pyysin lapsia kertomaan mitä he piirtävät. Ohjeistuksen pidin hyvin simppeleinä ja tämä toimikin melko hyvin. Osa lapsista puhui vuolaasti piirustuksistaan ja sen teemojen mieleen tuomista aiheista.

Yritin antaa lapsille tilaa puhua vapaasti siitä mitä heillä tuli mieleen piirtäessä. Ensimmäisten kertomusten kohdalla niitä litteroیدessani huomasin, että joissain kohdin olin johdatellut lapsia huomaamattani liikaa. Toisten lasten kohdalla joutui lypsämään ihan kunnolla, että sai lapsen puhumaan edes jotain. Kuitenkin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta lapset kertoivat töistään, ja osa puhui myös muita asioita.

Jotta lapsi saisi puhua mahdollisimman vapaasti, pyrin pitämään oman puheeni mahdollisimman neutraalina. Käytin paljon hyväksyviä äännähdyksiä ja usein kertasin lapsen sanoman ääneen. Näin pyrin saamaan lapselle tunteen, että häntä kuunnellaan ja että olen läsnä hänen kertoessaan tarinaansa. Näin toivoin lasten saavan kokemuksen kuulluksi tulemisesta.

4.4.4 Töiden kuvaaminen ja litterointi

Tallensin haastattelut omalla kännykälläni. Kännykkä kun on koko ajan mukana, niin tämä osoittautui hyväksi välineeksi nauhoituksia tehdessä. Kännykkä oli vain siinä lähellä ja lapset eivät sitä kummemmin ihmetelleet. Kerroin heille myös aluksi, että nauhoitan heidän kertomansa puhelimitelleni. Oikeastaan kukaan lapsi ei tätä juuri ihmetellyt erikseen ja vain muutama pyysi saada kuulla nauhoitteen jälkikäteen. Tarjosin jokaiselle

kuitenkin mahdollisuuden kuunnella nauhoitteet piirtämisen päätteeksi. Kuvasin piirustukset kännykkäni kameralla ja annoin lapselle alkuperäisen.

Koin toimivaksi tehdä noin kolme neljä haastattelua kerralla. Haastattelujen määrä riippui myös suureksi osaksi siitä, kuka oli palauttanut lupalaput. Tämä hidas tahti takasi sen, että kännykkäni muisti ei loppunut kesken haastattelun. Menin suoraan kotiin haastattelujen jälkeen litteroimaan työt. Näin minun oli myös helppo muistaa, mikä tarina kuului mihinkin kuvaan. Litterointi sujui siis varsin mutkattomasti tällä konstilla, eikä litteroitavaa ollut kerralla liikaa.

5 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Aloitin aineistoanalyysin jaottelemalla piirroksista löytyviä ja lasten piirtäessä mainitsemia asioita teemojen alle. Teemoja tuli yhteensä yhdeksän. Osa teemoista sisältää vain muutamia asioita, kun taas toisissa teemoissa eri asioita on useampia. Esimerkiksi teemat ihmiset ja ympäristö ovat hyvin laajoja, ja näitä löytyi suurimmasta osasta kertomuksia. Olenkin ottanut teemoitteluun mukaan myös esimerkiksi lasten maininnat sisaruksista, vaikka heitä ei kuvissa esiinny. Silti useampi lapsi mainitsi sisaruksen piirrosprosessin aikana. Myös äiti mainittiin, vaikka kuvasta ei häntä löytynyt-kään. Lapset siis ajattelivat perheenjäseniään piirustushetkellä.

Muita teemoja olivat edellä mainittujen lisäksi paikat, eläimet, asiat, autot ja ulkonäkö. Myös näiden osalta osa asioista esiintyi piirroksissa, ja osa olivat lapsen mainitsemia asioita. Olen erotellut tekstissä maininnoilla, mitkä asiat esiintyvät piirroksissa ja mitkä ovat vain haastattelussa mainittuja asioita. Lopuksi lisäsin teemoihin vielä kuoleman, koska se tuli haastatteluissa esille lasten kertomissa tarinoissa.

Aineiston sukupuolirakenne oli 11 tyttöä ja kolme poikaa. Neljä viidesosaa eli huomattava enemmistö piirtäjistä olivat tyttöjä. Samalla on hyvä huomauttaa, että kaikki piirtämisestä kieltäytyneet lapset olivat poikia. Aineistossa siis näkyy piirtämisen sukupuolittuminen toimintona, joka liitetään tyttöihin. Poikien odotetaan harrastavan liikunnallisia ja ryhmässä tapahtuvia toimintoja, kuten urheilu ja pelit, kun taas tyttöjen harrastuksiksi luetaan yksilölajit ja keskittymistä vaativat lajit, kuten piirtäminen ja ratsastus (Vanhatapio, 2010, s. 122)

5.4 ihmisaiheet

Aloitin analyysini teemasta ihmiset. Teeman alle olen ottanut perheenjäseniä ja erilaisia tekijöitä, kuten ratsastaja ja kuljettaja. Ihmisaiheet kuvissa olivat yleisiä. 57 prosentissa kuvista oli joko piirretty tai haastattelussa mainittu ihminen jollain tavoin ja varsinkin perheenjäsenet esiintyivät 21

prosentissa kuvista. Kahteen kuvaan oli kuvattu pelkästään äiti. Tämä on neljäsosa kaikista ihmisaiheisista kuvista ja tarinoista ja kuvastaa äidin tärkeyttä lapsen lähivanhempana.

5.4.2 Kuvat äideistä

Perhekuvista voidaan tulkita perheiden dynamiikkaa. Ovatko perheenjäseneet lähekkäin tai jätetäänkö kuvasta joku kokonaan pois (Arajärvi, 2011, s.339). Myös piirroshahmojen koko suhteessa toisiinsa viittaa ihmisten henkisiin suhteisiin toisiaan kohtaan (Arajärvi, 2011, s.342). Kuvassa, jossa lapsi on piirtänyt itsensä ja äidin, hahmot ovat samankokoisia. Tämä viittaisi lapsen ja äidin hyvin tasavertaiseen suhteeseen. Kuvassa äidillä on ajatuskupla, johon lapsi on piirtänyt kukkasen. Haastattelussa lapsi kertookin tämän viittavan siihen, että äiti ajattelee kesää. Haastattelut ovatkin tehty alkukesästä, jolloin kesän odotus oli ajankohtaista. Piirroksessa siis näkyy myös kuvan ajankohtaisuus ja lapsen senhetkiset ajatukset. Kuten jo aiemmin työssäni olen maininnut, lapset piirtävät aiheista, jotka ovat heille ajankohtaisia tai muuten mielessä.

Toiseen äitikuvaan lapsi oli piirtänyt äidin ja perheen koiran. Kuvassa siis esiintyy kaksi lapsen perheenjäsentä. Molemmat ovat kuvattu kuvaan suu-riksi hahmoiksi, vaikka todellisuudessa perheen koira on kohtalaisen pieni. Kuvasta ja tarinasta saakin käsityksen, että molemmat ovat lapselle tärkeitä. Haastattelijan kysyessä onko koira kiva, lapsi vastaa myöntävästi. Kuvan tausta on iloinen ja kesäinen. Kuvassa esiintyy taivas ja aurinko. Lapsi kertoo myös haastattelussa pikkuveljestä, joka aina kiusaa koiraa. Myös kolmas perheenjäsen on siis tarinassa läsnä, vaikkei häntä piirroksessa näykään.

Äiti ajattelee kesää

5.4.3 isien puuttuminen

Isien puuttuminen kuvissa ihmetyttää. Yhdessäkään kuvassa ei isää ollut piirretty kuvaan. Yhdessä haastattelussa lapsi alkoi piirtää perhettä ja mainitsi isän, mutta kuvan aihe muuttuikin lennossa kuvaksi veljestä ja tämän morsiamesta. Mikseivät siis lapset piirtäneet isiä? Olisi mielenkiintoista tietää, minkälaisen tuloksen isompi otanta tuottaisi ja paljonko kuvia isistä kertyisi verrattaessa kuviin äideistä?

Isyydestä on alettu puhua kehitys- ja perhepsykologiassa vasta 1950-1960-luvuilla. Tätä ennen on ollut vallalla 1800-luvulla muovautunut käsitys äidistä lasten pääasiallisena kasvattajana ja isästä sen mahdollistajana (Mykkänen & Aalto, 2010, s. 19). Isän tehtäväksi siis jäi perheen taloudellinen hyvinvointi ja perheen edustajan tehtävä perheen päänä. Tämä käsitys vaikuttaa joltain osin ajatteluamme ja kasvatustapoihin vielä tänäkin päivänä, vaikka isyys on käsitteenä kokenut suuren muutoksen julkisessa keskustelussa. Nykyisin isä nähdään yhtä lailla lähivanhempana kuin äitikin. Tämä käsitys ei kuitenkaan pidä paikkaansa, vaan äiti on edelleen lasten pääasiallinen hoitaja, kun taas isät edelleen pitävät yllä taloutta käydessään töissä (Mykkänen & Aalto, 2010, s. 68).

Edellä mainitsemani isien asema perheissä voi vaikuttaa isien puuttumiseen kuvista. Joissain perheissä vielä tänäkin päivänä isät ovat etäisiä ja äiti on lapsen pääasiallinen huolehtija. Tosin aineistoni on sen verran pieni, ettei siitä voi suoria johtopäätöksiä vetää. Olisi kuitenkin mielenkiintoista tietää, millaisiin tuloksiin päädyttäisiin isommassa tutkimuksessa aiheesta.

Tuloksiani hieman vääristää osaltaan pienen kunnan yhteiskuntarakenne. Suurin osa perheistä on perheitä, joihin kuuluu biologinen äiti ja biologinen isä. Uusioperheet ovat kunnassa olemassa, mutta omassa tutkimuksessani, vain murto-osa lapsista kuului uusio- tai eroperheisiin. Tosin vain kaksi lasta piirsivät kuvat äideistä.

5.4.4 Velikin pääsi mukaan

Eräs lapsi aloitti kuvansa perhepotrettina, mutta kuva muuttui tehdessä kuvaksi, jossa hän on itse veljensä ja tämän morsiamen ympäröimänä. Kuvassa lapsi on veljellään yökylässä. Ilmeisesti tämä on tapahtunut jossain lähimenneisyydessä, sillä lapsi kertoo haastattelun lopuksi olleensa heillä tässä yks päivä. Tässäkin tarinassa siis toistuu kuvan ajankohtaisuus ja lähimenneisyyden esiintyminen kuvassa. Tapahtuma on kertomuksesta päätellen ollut mukava, sillä lapsi muistelee sitä lämmöllä.

Sisaruksia, niin veljiä kuin siskoja, lapset mainitsivat useammassa haastattelussa. Kuvasta kertomisen ohella lapset mainitsivat sisaruksen, vaikkei se varsinaisesti liittynyt kuvaan. Osalla sisarus kuitenkin liippasi kuvan aihetta. Esimerkkinä tästä lapsi, joka piirsi äidin ja perheen koiran. Lapsi kertoi pikkuveljen kiusaavan koiraa. Kuollut lintu piirroksesta lapsi kertoi

nähneensä linnun isoveljen kanssa. Sisarukset siis olivat mielessä kuvia piirtäessä.

Haastatteluissa tulee selkeästi ilmi perheenjäsenten tärkeys. Lapset ajattelevat heitä päivän aikana ja myös piirtäessään. Perheenjäsenet ovatkin tärkeässä osassa päiväkodin toiminnan suunnittelua. OPH (2018) toteaa että vanhempien kanssa tulee tehdä yhteistyötä ja sen tulee olla vuorovai-kutteista ja tasa-arvoista.

5.5 Eläinaiheet

Eläinaiheisia kuvia oli paljon. Myös tarinoita, joissa joku eläin mainittiin, oli muutamia, vaikkei itse kuvassa eläintä esiintynytäkään. Osassa kuvista eläin oli mukana, vaikka kuvassa oli myös paljon muuta. Yhdeksään kuvaan 14:ta oli piirretty eläin. Eläimet olivatkin vielä suosituimpi piirustusten kohde kuin ihmiset. Eläimiä esiintyi siis yhteensä noin 64 prosentissa kuvista.

5.5.2 Koirat ja hevoset

Yhtä suosittuja eläinaiheita olivat koira ja hevonen. Molempia löytyi kolmesta kuvasta. Koiria ja hevosia piirrettiin siis enemmän kuin esimerkiksi äidin kuvia.

Koiria on Suomessa uusimpien tietojen mukaan 700 000 (Tilastokeskus 2018). Koiria on siis verrattain paljon ja tämä selittää koirien yleisyyden myös piirrosten aiheena. Jokaisella koiran piirtäneellä oli joko oma koira tai jollain läheisellä oli koira.

Hevosten piirtäminen selittyy osaltaan hevostyttöillä. Hevostyttöjä oli haastatteluissa kaksi kappaletta. Myös yksi poika piirsi hevosen. Hevoset eivät kuitenkaan ole Suomessa yhtä yleisiä kuin koirat. Hevosia Suomessa on 74200 (Suomen Hippos 2016) joten hevospiirrosten määrä ei selity siis hevosten paljoutena, kuten koirien. Jostain syystä tyttöjä vain kiinnostavat hevoset. Juniori hevosharrastajista on 97% tyttöjä (Suomen Hippos 2016).

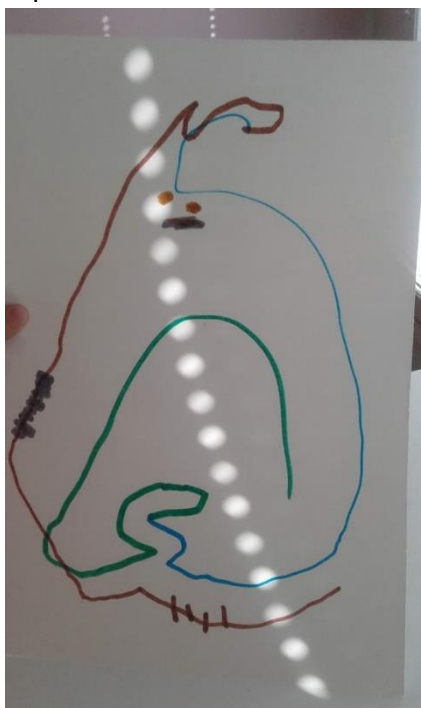
5.5.3 Pöllö ja kuollut lintu

Kaksi lasta tutkimuksessani piirsivät pöllön. Pöllö aihe ehkä selittyy kyseisen päiväkodin ryhmien nimistä, joista yksi on Pöllöt. Toinen lapsista kertoi heti aluksi kuvaavansa pöllön ja toinen kertoi jo linnun piirrettyään sen olevan pöllö. Molemmat lapset olivat ryhmässä nimeltä Pöllöt.

Ensimmäinen pöllön piirtänyt lapsi kertoi haastattelussa haluavansa isona taitelijaksi. Lapsi ilmaisi mieltymyksensä nimenomaan maalaamiseen ilmaisemalla tämän, että hän käyttää siveltimeä ja kyniä. Taiteilijaksi tulemiseen hänen mukaansa tarvitsee opetella. Lapsi olikin mielestäni hyvin

perillä siitä, mitä hänen pitää päämääränsä eteen tehdä. Kyseisen lapsen perhe on hyvin taiteellisesti suuntautunut ja hänen isänsä maalaa tauluja. Tämä siis näkyikin myös lapsen toiminnassa ja tulevaisuuden toiveammattissa.

Toinen pöllön piirtänyt lapsi piirsi minulle kuolleen linnun ja nimesi sen vasta haastattelun lopuksi olevan pöllö. Lapsi ihanan ujosti hiljaa kuiskasi aiheensa olevan kuollut lintu, ehkä hieman odottaen minun kauhistuvan moista aihetta. Jutustelimme aiheesta kuitenkin varsin luontevasti ja lapsi kertoi nähneensä veljensä kanssa nurmikossa kuolleen linnun. Lapsi piirsi myös linnulle laastarin. Tämä mielestäni kuvaa tapaa, jolla lapsi käsittelee kuoleman aihetta ja ei vielä ihan ymmärrä, mitä kuolema tarkoittaa. Kyseinen lapsi oli vasta kolme vuotias, mutta osasi jo ilmaista asiansa erittäin selkeästi. Kuva oli mielestäni kaikista kuvista koskettavin. Oli todella hellyttävää, kun lapsi piirsi linnulle laastarin.

Kuollut lintu, jolla on laastari

5.5.4 Muut eläinaiheet

Muita haastatteluissa mainittuja ja piirroksissa esiintyneitä eläimiä olivat pupu, panda, lammas ja hämähäkki. Kaikki muut näistä olivat vain mainintoja jostain eläimestä paitsi hämähäkki, joka esiintyi erään kolmevuotiaan piirroksessa.

Veljen luona yökylässä ollut lapsi kertoi veljen pupusta. Pupu ei siis sinälänsä esiintynyt itse piirroksessa, vaan pupu mainittiin haastattelussa liittyen aiheeseen isovelji. Lapsi kertoi pupun olevan musta. Kun kysyin pupun nimeä, lapsella ei ollut tästä käsitystä ja lopulta hän sitten kertoi sen olevan Pörrö. Pupusta kertonut lapsi kertoi myös veljellään olevan panda paita.

Siksi myös panda on mainittu eläimissä. Myös lammas oli lapsen mainitsema eläin. Eräs lapsi kertoi hevosten lisäksi tykkäävänsä lampaista.

Hämähäkki oli muista eläinaiheista ainoa, joka esiintyi itse piirroksessa. Kolmevuotias tyttö piirsi kuvaan todella paljon asioita kertomansa mukaan, mutta kuvat eivät vielä olleet esittäviä. Ainoita tunnistettavia hahmoja kuvassa oli lapsen piirtämä hämähäkki. Hämähäkki oli piirretty kirkkaan oranssilla ja lapsi kertoi hämähäkkiä piirtäessään, kuinka heidän saunan ovenssaan oli yhtenä päivänä ollut sellainen. Lapsi kertoi myös olevansa hämähäkin vastaaja, tarkoittaen tällä, ettei niin kovin pitänyt hämähäkeistä. Piirtäminen onkin lapsille tapa käsitellä mielessä olevia asioita, niin hyviä kuin ei niin miellyttäviä.

5.5.5 Eläimet päivähoitossa

Pohdin seuraavassa eläinten käyttöä päiväkodissa ja kuinka toimintaa voi rakentaa niiden ympärille. Myös luonnon tutkiminen ja eläimiin tutustuminen luonnossa ovat hyviä keinoja tuoda eläimet jokapäiväiseen toimintaan mukaan.

Löysin paljon esimerkkejä eläinten käytöstä vanhusten huollossa, lastensuojelulaitoksissa ja jopa kouluissa (Yle 2015). Kuitenkaan niitä ei juurikaan näe päiväkodeissa. Pelkästään jo hygieniasetusten ja allergioiden vuoksi ne ovat yleensä kiellettyjä. Kuitenkin tutkimuksia eläinten terapeuttisista vaikutuksista on paljon. Kuinka niitä sitten saataisiin myös päiväkoteihin?

Miksi päiväkodissa ei voisi olla vaikka omaa kissaa tai koiraa? Myös koira- ja muu eläinkaveri toiminta olisi mahdollista päiväkodin toiminnan puitteissa. Eläinkaveritoiminta on vielä harrastepohjaista ja näin ollen ilmaista. Creencare Finland (n.d.) sivustolla on lueteltu eri järjestöjä, jotka tarjoavat vapaaehtoisia ja yrityspohjaisia eläinavusteisia terapiamuotoja, joita päiväkodit voisivat hyödyntää.

Opinnäytetyössä Leppänen & Rannelma (2018) kerrotaan, että eläimet päivähoitossa edesauttavat sosiaalisten- ja emotionaalisten taitojen kehittymistä. Myös lasten keskittyminen parani eläimen läsnä ollessa. Eläimillä on positiivinen vaikutus liikunnan lisäämisessä. Eläinten avustuksella on mahdollista parantaa myös motoriikkaa ja fyysistä kuntoa. Eläimistä olisi päivähoitossa siis paljon hyötyä. Niiden käyttöä tulisi ehdottomasti lisätä.

5.6 Ympäristö

Teeman ympäristö alle olen laittanut paljon asioita, jotka liittyvät kuvien taustoille piirrettyihin asioihin, kuten aurinko, taivas ja nurmikko. Olen liittänyt ympäristöaiheeseen myös talon osia, kuten ikkuna ja ovi. Osassa kuvista ne liittyvät ympäristöön ja osassa kuvia ne ovat itse piirustuksen kohteen osia.

Yleinen tunnelma kuvien ympäristöissä oli positiivinen. Aurinko oli kuvattuna neljässä piirustuksessa. Taivas ja nurmikko esiintyivät neljässä piirroksessa. Kuitenkaan aurinko ei esiintynyt kaikissa piirroksissa, joissa oli taivas ja nurmikko. Sadetta löytyi kahdesta piirroksesta.

Edellä mainittujen lisäksi piirustuksista löytyi myös sateenkaari, kesä, kukkanen, avaruus, pyörremyrsky, meri ja pilvi. Talon osista kuvista löytyivät ovi, ikkuna, savupiippu, suomenlippu ja seinä. Kaikkia näitä ei löydy kuvista, vaan ne on mainittu haastatteluissa.

Esimerkiksi pyörremyrsky ja avaruus liittyivät yhden lapsen kertomukseen lentävästä talosta. Lapsi piirsi kuvaan kerrostalon, johon hän lisäsi:

”tähä vielä tämmöne, että talo pysyy paikoillaan”....”ettei se lähe lentoo, nää on liimattu kii”.

Sitten lapsi kertoi huiman tarinan kodistaan, joka oli lentänyt pyörremyrskyssä avaruuteen. Tarkistettuani asian, totesin tarinan olevan lapsen mielikuvituksen tuotetta. Silti tarina lentävästä talosta oli mielestäni hyvä osoitus siitä, kuinka lapset sekoittavat totta ja tarua puheessaan luontevasti. Kerrostalo piirroksessa satoi myös vettä.

Kerrostalo myrskyssä

5.7 Paikat

Haastatteluissa mainittuja paikkoja olivat Hervanta, ullakko, yökylässä, talo, kerrostalo ja ulkosauna. Vain yksi mainituista paikoista oli konkreettinen paikan nimi. Suurin osa paikoista olivat talon eri osia tai erilaisia nimiä talolle. Yökylässä oli tekemistä kuvaava paikannimitys.

Paikoista talo, kerrostalo, ullakko ja ulkosauna ovat erilaisia nimityksiä talolle tai sen osille. Vaikka vain yhdessä piirustuksessa oli talo, talon osia mainittiin useamassa haastattelussa. Kotia ei mainittu suoranaisesti teksteissä, mutta esimerkiksi ulkosauna löytyi erään lapsen kotoa.

Hervanta oli ainoa konkreettinen paikan nimi, joka haastatteluissa mainittiin. Haastateltavan tytön isovelji asui Hervannassa. Tyttö oli ollut veljen luona yökylässä ja tapahtuma oli ollut tytölle niin tärkeä, että hän piirsi siitä kuvan.

Paikat voidaan liittää kohtaan Tutkin ja toimin ympäristössäni OPH (2018) teoksessa. Kohdat löytyvät teoksen kappaleesta Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen. Siksi se onkin tärkeä osio tuntea varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa.

Tutkin ja toimin osiossa OPH (2018) painotetaan ympäristön tärkeyttä opimisen kannalta. Lasten tulee päästä havainnoimaan lähiympäristöään ja oppia toimimaan siinä. Samalla lapsia ohjataan kunnioittamaan eläimiä, luontoa ja kasveja. Lapsia opetetaan ympäristökasvatuksen avulla kestävään elämän tapaan, johon kuuluvat esimerkiksi roskaamaton retkeily ja kierrätys.

5.8 Asiat

Tämä on hieman epämääräisempi kategoria. Teeman alta löytyvät nälkä, savua, kirjaimia ja taulu. Asiat teemaan laitoin kaikki asiat, mitkä olivat jollain tapaa mainitsemisen arvoisia. Muutkin työn teemoista voisi liittää kategoriaan asiat, mutta ansaitsivat oman kategoriansa, kuten autot tai ulkonäkö. Olenkin vain nimennyt kategorian asioiksi paremman yleisnimen puutteessa.

Eräs lapsi piirsi kirjaimia. Yritin maanitella kyseistä lasta kertomaan enemmän ja piirtämään lisää, mutta haastattelusta tuli kovin lyhyt ja lapsi ei koko haastattelun aikana suostunut sanomaan mitään muuta kuin kirjaimia kun kysyin mitä hän piirtää.

Savua mainittiin kahdessakin piirroksessa. Molemmissa oli savupiippu, josta tuli savua. Toinen savuava piippu löytyy kerrostalo aiheisesta kuvasta, ja toinen kuvasta, jossa on autoja. Autoja piirtänyt lapsi piirsi rekan, jossa oli savuavat savupiiput. Rekan savupiipun savusta muodostui lopulta kehykset kuvaan, jolloin siitä tuli taulu. Auto aiheisesta kuvasta löytyvät myös jalanjäljet. Se, kenen jäljet olivat kyseessä, jäi mainitsematta.

Taulu esiintyi yhden pojan auto piirroksessa, josta hän kehystämällä sen pitkällä piirrolla, teki taulun. Kuvan rajaaminen luo turvallisuuden tunnetta tekijässä (Arajärvi 2011, 341). Kyseinen lapsi kertoikin haastattelussa, ettei ole kovin hyvä piirtäjä. Ehkä kuvan rajaamisen tarkoituksena oli tuoda varmuutta tehdylle kuvalle ja sen onnistumiselle.

Eräs lapsi mainitsi piirtäessään olevansa jo nälkäinen. Nälän tunne tuntui menevän kuvasta puhumisen edelle ja osa kuvan tekoa menikin sen arvuuttelemiseen, mitä on ruokana. Molemmat minä ja lapsi toivoimme yhdessä, että olisi porkkanasosekeittoa. Se on kyseisen päiväkodin erityisherkkku, joka on niin lasten kuin aikuisten mieleen.

5.9 Ulkonäkö

Kahdessa tyttöjen haastattelussa puhuttiin hiuksista. Molemmissa kuvissa oli kuvattuna ihmisiä ja aihe hiukset tulivat esille niitä piirtäessä. Myös ripset mainittiin yhdessä haastattelussa.

Toisen tytön kanssa pohdimme hiusten pituutta. Tytöllä oli pitkät hiukset ja minulla lyhyet. Samalla myös päivittelimme päiväkodin erään työntekijän hiuksia, jotka ulottuivat takapuoleen asti ja jopa vähän yli. Lapsi kertoi minulle tarinan, kuinka kyseisen hoitajan hiustenkuivaaja oli mennyt rikki yhtenä aamuna, ja tämä oli tullut märällä tukalla töihin.

Toinen lapsi vertaili omaansa ja äitinsä hiuksia. Äidillä oli lyhyemmät ja tyttö kertoi kasvattavansa omiaan. Hänellä oli myös kirja, jossa oli hiustenhoidon ohjeita ja hänelle oli kirjan ohjeilla tehty saporot.

Eräs lapsi kertoi piirtämisen aikana, kuinka lastenohjelmissa pojilla ei ole ripsiä. Näin ollen hän piirsi kuvassa esiintyvälle äidille ja omakuvalle ripset, koska molemmat olivat tyttöjä. Kun mainitsin että oikeasti pojilla on ripset, lapsi painotti, että lastenohjelmissa pojilla ei ole ripsiä.

Lapset liittivät selkeästi tietyt fyysiset ominaisuudet kuuluviksi tytöille ja pojille. Tytöillä on pitkät hiukset ja pojilla lyhyet. Poikien ripsien puuttuminen lastenohjelmissa ja kuvissa on piirros hahmoja sukupuolittava piirre. Huusko (2015) kertoo pro-gradu tutkielmassaan, kuinka lapset sukupuolittavat esimerkiksi värit ja vaatetuksen kuuluvaksi joko tytöille tai pojille. Pitkät hiukset ovat Huuskon mukaan vahvasti tyttöihin liitetty ominaisuus, jota tytöt pitävät arvossa.

5.10 Autot

Vain yksi poika haastatteluissa piirsi autoja. Tämä oli mielestäni erikoista, sillä jotenkin autot ajatellaan olevan poikien mielenkiinnon kohteita yleisesti. Tosin tähän voi vaikuttaa tutkimusotoksen pieni koko ja se, että poikia piirtäjistä oli suhteellisen pieni määrä. Vain 21 prosenttia oli poikia.

Autoihin liittyvää sanastoa olivat pakettiauto, monsteriauto, rekka, kuljettaja ja savupiippu. Savupiipun kohdalla kysyin lapselta, ettei kuitenkin pakoputki. Vasta jälkikäteen tajusin, että joissain rekoissa pakoputket ovat vähän niin kuin savupiiput.

Sanna Lackman-Ala-Poikela kertoo Pro gradu työssään Sukupuolittuneet käytännöt, lelut ja leikit (2014) siitä, kuinka vanhemmat ja lelukuvastot ylläpitävät sukupuoliroolittuneita käytänteitä lelujen avulla. Vanhemmat valitsevat pojille leluiksi action figuureja ja autoja, kun taas tytöille tarjotaan pinkkiä prinsessa tavaraa ja nukkeja. Lapsille opetetaan näin, mitä heidän pitää haluta, eikä valinta ole lapsesta itsestään lähtöisin, vaan se on mainosten ja vanhempien tahdon ohjailema. Samasta syystä pojat siis valitsevat leikkeiksi esimerkiksi autoja Lacman-Ala-Poikelan Pro gradu työn mukaan.

Lelujen valitsemisen kontrolloinnin taustalla on Lackman -Ala-Poikeilan (2014) mukaan usein erilaisuuden pelko. Pelätään, että lapsi, joka leikkii väärän sukupuolen lelulla tai leikkejä, kasvaa jotenkin erilaiseksi. Tämä sama pelko yhdistettiin niin vanhempiin kuin ammattikasvattajiinkin. Hämentävää, miten erilaisuus on niin pelottavaa ja sen pelko määrittää niin monia asioita.

5.11 Hahmot ja media

Vain yksi lapsi mainitsi haastatteluissa hahmot. Media kuitenkin ympäröi lapset erilaisilla sankareilla joka päivä. Tytöt haluavat olla Prinsessa Elsoja ja pojat Spider manejä. Kukaan ei piirtänyt hahmoja kuviin, vaikka ne lasten maailmassa esiintyvätkin.

Pääjoki mainitsee Varhaiskasvatuksen käsikirjassa (2016), että vaikka mediakulttuuri ja sen hahmot vaikuttavat paljon lasten toimintaan, kuten leikkeihin ja piirustuksiin, lapset välttelevät näiden aiheiden piirtämistä esimerkiksi päiväkodissa. Syynä tähän on Pääjoen tekstin mukaan aikuisten paheksuva asenne mediakulttuuria kohtaan ja lapset oppivat jo nuorina karsimaan nämä median luomat hahmot kuvistaan. (Pääjoki, 2016, s.119).

5.12 kuolema haastatteluissa

Kaksi lasta puhui kuolemasta haastatteluissa. Toinen lapsi kertoi jonkun kuolleen. Tosin haastattelussa ei selvinnyt oliko kuollut henkilö vai lemmikki. Toinen lapsi kertoi näkemästään kuolleesta linnusta.

Lapset kertoivat kuolemasta huolettomasti ja avoimesti. Toisessa haastattelussa jonkun kuolema oli vain ohimennen mainittu asia, joka tuli veljen pupusta mieleen. Lapsi ei mitenkään arastellut puhua aiheesta, vaikka ei osannut kertoa, kuka kuollut oli.

Kuolleen linnun tapauksesta olenkin jo kertonut teemassa eläimet. Lapsi piirsi veljensä kanssa näkemänsä kuolleen linnun ja linnulle laastarin. Tämä lapsi tosin kuiskasi minulle aiheen hiljaa. Aloin kuitenkin puhua asiasta asiallisesti keskustelemaan sävyyn ja lapsi rohkaistui myös kertomaan tarinansa kuolleesta linnusta avoimesti ilman pelkoa tekevänsä jotain väärää.

Olisiko siis syytä miettiä, miten lapsille puhutaan kuolemasta? Haastatte- luissa kuolema tulee aiheena esille ja selvästi se mietityttää lapsia. Kuolema on nykypäivänä vaikea aihe. Lapsikuolleisuus on vähäinen ja ihmiset kuolevat useimmin korkeaan ikään, kuin esimerkiksi sairauksiin. Kuolema ei siis näyttele suurta osaa jokapäiväisessä elämässä, vaan se esiintyy perheissä harvoin jonkun läheisen kuoltua. Siltikään emme näe kuollutta, vaan hän on nättisti arkussa piilossa. Miten siis kohdataan lapsi, joka miettii kuolemaa.

Mannerheimin lastensuojeluliiton (2017) mukaan lapselle tulisi kertoa rehellisesti lapsen kehitystason ja iän mukaisesti. Totuudenmukainen kertominen on tärkeää. Esimerkiksi kielikuva siitä, että joku nukkui pois, saattaa herättää lapsessa pelkoja. Lapsi voi alkaa pelätä nukahtamista ja ajatella ettei enää heräisikään. Lapsi voi myös mielikuvituksen avulla keksiä vastauksia kysymyksiin, joihin vanhempi ei vastaa. Tästä syystä on hyvä pyrkiä vastaamaan lapsen kuolemasta esittämiin kysymyksiin konkreettisesti ja totuudenmukaisesti.

6 POHDINTA

Tämän päivän varhaiskasvatuksen isoja teemoja ovat osallisuus ja pedagoginen dokumentointi. Toiminta päivähoidossa rakennetaan osallisuuden ympärille ja lasten osallisuutta pyritään lisäämään erilaisin keinoin. Opin- näytetyössäni olen pyrkinyt esittelemään yhden tällaisen keinon, jota voi hyödyntää niin osallisuuden kuin pedagogisen dokumentoinnin näkökul- masta.

Miten lasten kertoma sitten lisää osallisuutta? Osallisuus saavutetaan ole- malla osa jotain yhteisöä, jonka toimintaan henkilöllä on mahdollisuus vai- kuttaa ja jonka toiminnan toteutumiseen ja arviointiin hän voi olla osalli- sena (THL 2017). Jotta varhaiskasvattaja pystyy ottamaan lapset osallisiksi toimintaa, hänen pitää tuntea lapset hyvin. Tutustuminen lapsiin onnistuu vain heitä kuuntelemalla ja havainnoimalla. Lasten tarinoiden ja toimien tallentaminen kirjoittamalla, nauhoittamalla tai kuvaamalla ovatkin kei- noja tuottaa pedagogisen dokumentoinnin materiaaleja.

Tallentaessani lasten kertomuksia nauhoittamalla pääsin kuulemaan ot- teita heidän elämästään. Osa olivat jopa hyvin henkilökohtaisia, kuten kuolleen linnun löytäminen nurmikolta. Lapsi pääsi puhumaan häntä

askarruttavasta aiheesta, eli kuolemasta. Toiset lapset taas puhuivat niitä näitä, mutta aina jutustelun lomasta löytyi jotain, mihin tarttua. Esimerkiksi eräs lapsi piirtäessään kertoi inhoavansa hämähäkkejä tai olevansa ”hämähäkin vastaaja” hänen omin sanoin.

Sukupuolittuneisuus tulee esille työssäni. Se mitä tytöt ja pojat piirsivät, erosi toisistaan. Tytöt piirsivät äitejä, hevosia ja koiria, kun taas pojat piirsivät autoja ja taloja myrskyssä. Suurta yleistystä aineistostani ei tosin voi vetää, sillä poikia osallistui opinnäytetyöhöni vain kolme. Myös kaikki kolme piirtämisestä kieltäytyneet olivat poikia. Olisi mielenkiintoista tietää, miten esimerkiksi kieltäytyminen piirtämisestä jakautuisi tyttöjen ja poikien kesken. Onko piirtäminen sukupuolittunut toiminto, joka miellellään enemmän tyttöihin kuin poikiin.

Työssäni oli vaihtoehtoina iso, pieni ja keskikokoinen paperi, jolle lapset voivat piirtää. Pojista kaksi valitsivat ison paperin ja ja melkein kaikki tytöt valitsivat pienen paperin. Onko tässäkin jotain sukupuolittuneisuuden merkkejä. Pojat piirtävät suurelle paperille suuria asioita, kuten talo myrskyssä ja monsteriautoja. Tytöt taas piirsivät pienelle paperille sieviä asioita, kuten kukkia, tyttöjä, joilla oli kauniit hiukset. Lackman-Ala-Pokelan (2014) sukupuolisuus on biologisen sukupuolen lisäksi myös kulttuuriympäristön luomus. Lapset siis oppivat mallintamalla oman sukupuolensa rooliin kuuluvia asioita ja omaksuvat ne. Näin lapset oppivat jo pienestä pitäen, mitä heidän sukupuolensa kuuluu tehdä ja mikä ei ole sopivaa käytöstä.

Lackman-Ala-Pokeilan (2014) jo varhaiskasvatuksessa tuetaan niin sanottuja sukupuolittuneita normeja. Tytöt jaetaan leikkimään tyttöjen kanssa tyttöjen leikkeihin, kun pojat leikkivät poikien leikkejä. On helppo jakaa tytöt kotileikkiin ja pojat rakentelemaan Legoja tai leikkimään autoilla. Nykyään tähän on jo vähän herätty ja leikkejä yritetään sekoittaa, mutta edelleen sukupuolittuneet toiminnot vallitsevat valintoja tehdessä.

Omassa työssäni päivähoidossa olen huomannut, että jo ruokailutilanteista lähtien sukupuolittuminen näkyy. Poikien nokkamukit ovat sinisiä ja tyttöjen pinkkejä. Sama pätee ruokalappuihin. Lapset myös puetaan tyttöjen ja poikien vaatteisiin ja jos pojalla onkin pinkki isosiskon vanha haalari ulkoilussa, tätä kummaksutaan kasvattajien keskuudessa. Sukupuoliroolit ovat siis syvälle iskostuneet sisäämme ja kulttuuriimme.

Jatkotutkimusaiheina olen miettinyt piirtämisen sukupuolittuneisuutta. Onko piirtäminen niin sanotusti tyttöjen juttu ja onko poika, joka piirtää, jotenkin erilainen, kuin muut pojat? Myös isien puuttuminen omassa tutkimuksessani kiinnitti huomioni. Olisi kiinnostavaa, jos tutkittaisiin perheenjäsenten piirtämistä niin, että pitäisi valita yksi perheenjäsen, jonka lapsi piirtää. Kuinka moni piirtäisi isän tai sisaruksen äidin sijaan?

Työni antoi minulle paljon ajatuksia lapsen kuulluksi tulemisesta ja pedagogisen dokumentoinnin toteuttamisesta. Dokumentointia voi toteuttaa

myös tavalla, jolla sen itse tein ja tulokset vastasivat osaltaan odotuksiani. Toisaalta olin yllättynyt, miten pienestä aineistosta pursusi paljon materiaalia ja tietoa lapsista. Samalla piirtämisprojekti lasten kanssa lähensi suhdettani lapsiin. Lapset olivat selkeästi otettuja, kun joku oli kiinnostunut heidän jutuistaan. Yksi lapsi kutsui minut katsomaan hänen hienoja pyöräilytaitojaan piirtämisen jälkeen. Muutenkin lapset avautuivat piirtämisen jälkeen enemmän ja uskalsivat kertoa minulle asioita, joita he miettivät. Kokemus siis antoi minulle juuri sen mitä hain työlläni. Pilkahduksen lasten sisäisestä maailmasta.

LÄHTEET

Arajärvi, T. (2011). Mitä lasten kuvat kertovat?. Teoksessa M, Leijala-Marttila & K, Huttula (Toim.) *Taidepsykoterapiaa*. Porvoo: Bookwell, 339—346.

Creen care Finland. (n.d.). Eläinavusteisuus Haettu 8.9.2019. <http://www.gcf Finland.fi/aineistot/luonto-kuntoutusymparistona/>

Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsen, E. (2016). Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Hujala, E. & Turja, L. (Toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Juva: Bookwell,

Heikkinen, H. (2018). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa R, Valli (Toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-kustannus, 170—187.

Hiltunen, L. (2018). Graduaineiston analysointi. Luentomateriaali 2018, Jyväskylän yliopisto.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huusko, H. (2015). *Lasten sukupuolittunut toiminta ja keskinäinen valta päiväkodissa*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto. Haettu 26.5.2019 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48065/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201512123994.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hänninen, V. (2018) Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa R, Valli (Toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-kustannus, 188—208.

Jämsen, A. & Pyykkönen, A. (2014) *Osallisuuden jäljillä*. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan sosiaaliturva ry, 34—50.

Karlsson, L. (2014). *Sadutus, Avain osallisuuden toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus,

Lackman-Ala-Pokeila, S. (2014). *Sukupuolittuneet käytännöt, lelut ja leikit varhaiskasvatuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Sukupuolentutkimuksen maisteriohjelma. Lapin yliopisto. Haettu 12.5.2019. [file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/Lackman-Ala-Poikela.Sanna%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/Lackman-Ala-Poikela.Sanna%20(2).pdf)

Leppänen. P. & Rannelma. P. (2018) *Koiratoimintaa päiväkodissa: Lasten vuorovai-
kutustaitojen tukeminen koiratoiminnan avulla*. Opinnäytetyö. Sosionomi. Metropolia
ammattikorkeakoulu. Haettu 14.10. 2018
[https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/147156/Leppanen_Pauliina_Ran-
nelma_Piia.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/147156/Leppanen_Pauliina_Rannelma_Piia.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2017) *Lapsi ja läheisen kuolema*. Haettu
21.10.2018. [https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriisei-
hin/lapsi-ja-laheisen-kuolema/](https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/lapsi-ja-laheisen-kuolema/)

Mykkänen, J & Aalto, I. 2010. *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset, raportti isyyden
tutkimuksesta Suomessa*. Nuorisotutkimusverkosto nuorisotutkimus: verkkojul-
kaisu. Haettu 15.8.2018 [http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkai-
sua/isyydenihanteet.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf)

Nätyнки, H. (2016). *Nojatuolipedagogiikka – ”Minä kuuntelen sinua”*. Teoksessa P,
Roos. *Mitä kuuluu?*. Jyväskylä: PS-kustannus, 100—111.

Opetushallitus. (n.d.) *Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja to-
teuttaminen*. Haettu 14.10.2018. [http://www.oph.fi/download/180946_Vasuperus-
teet_koulutusmateriaali_Osa_2_netisivuille.pdf](http://www.oph.fi/download/180946_Vasuperusteet_koulutusmateriaali_Osa_2_netisivuille.pdf)

Opetushallitus. (2016) *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Haettu 14.10.2018.
[http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman perus-
teet_2016.pdf](http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf)

Pääjoki, P. (2016). *Lasten taiteellinen toimijuus*. Teoksessa E, Hujala & L, Turja (Toim.)
Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 111—123.

Roos, P. (2016). *Mitä Kuuluu?*. Jyväskylä: PS-kustannus

Suomen Hippos Ry (2016). *Hevostalous lukuina* [http://www.hippos.fi/fi-
les/17847/Hevostalous_lukuina_2016_lopullinen.pdf](http://www.hippos.fi/files/17847/Hevostalous_lukuina_2016_lopullinen.pdf)

Särkelä–Kukko, M. (2014). *Osallisuuden eriarvoisuus– ja eriarvoistuminen*. Jämsen,
A. & Pyykkönen, A. (Toim.) *Osallisuuden jäljillä*. Saarijärvi: Saarijärvi offset, 34–50.

Terveysten – ja hyvinvoinnin laitos. (2017) *Hyvinvointi ja terveyserot – osallisuus*. Ha-
ettu 14.10. 2018. [https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hy-
vinvointi/osallisuus](https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus)

Tilastokeskus. (2018). Suomessa noin 700 000 koiraa. Haettu 14.10.2018. <http://www.stat.fi/uutinen/suomessa-noin-700-000-koiraa>

Turja, L. (2016). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Hujala, E. & Turja, L. (Toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Juva: Bookwell, 41–53.

Turja, L. (2011). *Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria*. Suomen Varhaiskasvatus ry:n verkkolehti (s. 24–35). Suomen Varhaiskasvatus ry:n verkkolehti Toukokuu 2011 Haettu 14.10.2018 <https://ecef.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf>

Turja, L. & Vuorisalo, M. (2017). Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa M, Koivusalo, A, Siippainen & P, Eerola-Pennanen (Toim.) *Valloittava varhaiskasvatus – oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, 36–55.

Unicef. (n.d.) Yleissopimus lapsen oikeuksista. Haettu 14.10.2018 <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Vanhatapio, T. (2010). *Poikavoimaa kuvataideharrastukseen- Pohjoinen näkökulma poikien ja lasten vanhempien näkemyksiin kuvataideharrastuksesta ja kuvataideopetuksesta*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. Haettu 21.08.2018 <https://core.ac.uk/download/pdf/30083917.pdf>

Wahlbeck, L. (2011). *Lasten piirtämisen ja kuvallisuuden kehittyminen*. Teoksessa M, Leijala-Marttila & K, Huttula (Toim.) *Taidepsykoterapiaa*. Porvoo: Bookwell, 313–325.

Yle. (2015) Uutiset – Eläinterapiaa hyödynnetään liian vähän. Haettu 14.10.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-7149748>

LUPALAPPU VANHEMMILLE

Hei Lasten vanhemmat

Nimeni on Kati Lindell ja olen sosionomiopiskelija Hämeen ammattikorkeakoulusta. Tarkoitukseni on valmistua syksyllä lastentarhanopettajaksi.

Teen opinnäytetyötäni XXX päiväkodissa kesän aikana ja pyydän lupaa saada osallistujia pienimuotoiseen tutkimukseeni opinnäytetyötäni varten.

Opinnäytetyössäni lapset piirtävät kuvan ja kertovat samalla mitä piirtävät. Kertomukset nauhoitetaan. Piirretyt kuvat ja kertomukset käytetään materiaalina opinnäytetyössäni. Alkuperäisistä piirustuksista otan valokuvan, joten lapsi saa piirustuksen itselleen. Lopputuotoksena kertomukset ja piirustukset ripustetaan päiväkodin seinille näyttelyksi. Päättävöitteeni on kuitenkin tutkia, mitä lapset piirtävät, kun saavat vapaat kädet. Opinnäytetyöni on täysin anonyymi ja valmiista lopputuloksesta ei selviä lapsen henkilöllisyys. Piirustuksen tekijän ikä tulee työssäni esille. Myöskään XXX kuntaa ei mainita opinnäytetyössä anonyymiyden varmistamiseksi, vaan siinä kerrotaan Pirkanmaalaisen kunnan päiväkodin lapsista.

Olisin iloinen jos teidän lapsenne voisi osallistua opinnäytetyöhöni!

Ystävällisin terveisin

Kati Lindell

Lapseni Nimi _____ -

Lastani saa haastatella opinnäytetyötä varten ja haastattelun saa nauhoittaa ä

Ei

Lapseni piirustuksensa saa kuvata ja käyttää materiaalina opinnäytetyössä ä

Ei

Vanhemman allekirjoitus _____
Nimen selvennys _____